

Rotterdam
voorbij discriminatie

Opbouw van gelijkwaardigheid

Antidiscriminatieagenda voor Rotterdam

Het project Rotterdam voorbij discriminatie is geïnitieerd door:

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

Gemeente
Rotterdam

Inleiding

In de periode van oktober 2021 tot en met januari 2023 hielden mensen uit de Zwarte, Joodse en Islamitische gemeenschap¹ in Rotterdam 18 groeps gesprekken over hun ervaringen met discriminatie en racisme. Ze bespraken die in eerste instantie binnen hun eigen gemeenschap (*bonding*) en vervolgens samen met de betrokkenen uit de andere twee gemeenschappen (*bridging*). Daarmee wilden ze hun sociaal kapitaal versterken (in hoeverre beschikt men over netwerken die steun en hulp kunnen bieden of die vooruithelpen in het leven?). Vervolgens gingen zij als ambassadeurs van 'Rotterdam voorbij discriminatie' het gesprek aan met managers en professionals uit de Rotterdamse instituties op het terrein van overheid, onderwijs, media en (sociaal-) culturele sector over hun ervaringen en belangen (*linking*).

De ervaringen van deze ambassadeurs met discriminatie en racisme² zijn indringend en tasten de menselijke waardigheid en het recht op veiligheid aan. De Verenigde Naties omschrijven *Human security* in 2005 als: het recht van mensen om in vrijheid en waardigheid te leven, vrij van angst, vrij van gebrek en vrij van vernedering. In Rotterdam is dit voor deze drie gemeenschappen niet gezekerd.

Ervaringen met discriminatie en racisme doen zich dagelijks voor in de hele stad en hebben grote impact op de slachtoffers en hun gemeenschappen. Het zijn ervaringen die leiden tot aanhoudende stress en tot verlies van eigenwaarde en autonomie. Ze verscheuren mensen en gemeenschappen en brengen hen in een situatie van structurele onbestendigheid van het bestaan die ziekmakend is en leidt tot conflict, achterstand, armoede en marginalisering. Vooroordelen leiden tot *othering*: anderen worden enkel nog als afwijkend en bedreigend gezien. Dat tast de sociale samenhang van de stad aan.

Aan de bijeenkomsten namen in totaal meer dan 150 Rotterdammers deel. Ze maakten deel uit van het project 'Rotterdam voorbij discriminatie' van RADAR, Art.1 en de gemeente Rotterdam, met financiële steun van de Europese Unie. Op grond van hun gesprekken hebben de ambassadeurs een actieagenda opgesteld om discriminatie en racisme op vier domeinen te bestrijden.

¹ Hier wordt 'gemeenschap' geschreven in het besef dat deze gemeenschappen niet per se één zijn, maar kunnen bestaan uit verschillende kleinere verbanden.

² 'Discriminatie en racisme' wordt hier gebruikt om alle ervaringen van anti-Zwart racisme, moslimhaat en antisemitisme aan te duiden die aan de orde zijn geweest. Daarover is elders binnen het project uitgebreid gerapporteerd.

1. Een herkenbare en aanspreekbare lokale overheid

Dit deel van de agenda richt zich op de gemeente en het politieapparaat: de ambassadeurs willen een overheid die representatief en herkenbaar is, en toegankelijk en aanspreekbaar voor alle Rotterdammers. Zij vragen om een structurele dialoog en om het resoluut aanpakken van de systemen en weerstanden binnen de overheidsorganisatie die institutionele discriminatie in stand houden. Die vorm van discriminatie ervaren zij als het zwaarst wegend en meest weerbarstig.

Zij formuleren twee agendapunten:

i. Diversiteit en herkenbaarheid

Zorg ervoor dat gemeente en politie in alle lagen een afspiegeling zijn van de samenleving. Diversiteit leidt tot betere herkenning van discriminatie en racisme en tot doeltreffender beleid. Dit moet deel uitmaken van een nieuwe cultuur en structuur van de overheid waarin professionals zich bewust zijn van hun impliciete vooroordelen.

ii. Toegankelijkheid

Neem concrete maatregelen om de toegankelijkheid van gemeentelijke loketten, slachtofferhulp, rechtshulp en van meldpunten (politie en RADAR) te verbeteren voor mensen die te maken hebben met discriminatie en racisme. Bescherm ook de positie van klokkenluiders, zodat het veiliger wordt om van binnenuit misstanden aan te kaarten.

2. Beeldvorming in de media

De 'traditionele' media (film, televisie, pers en fotografie) en de 'nieuwe' (sociale) media verspreiden beelden en berichten over Zwarte, Joodse en Islamitische mensen die stigmatiserend zijn. De ambassadeurs geven aan dat dit vaak via de lijn van micro-agressies³ gaat, waarvan men zich niet altijd bewust is. Dit leidt tot bevestiging van vooroordelen en tot versterking van de ongelijkwaardigheid die de ambassadeurs zien en ervaren.

In de actualiteit van het veranderend medialandschap bieden de actuele journalistieke normen en spelregels onvoldoende houvast. Daarover willen de ambassadeurs met de redacties aan tafel, om meer sensitiviteit voor elkaars positie te ontwikkelen. De ambassadeurs komen tot drie agendapunten:

³ Micro-agressie is vaak voorkomend beledigend en discriminerend gedrag - bijvoorbeeld een kleinerende vraag, opmerking of grap - die als onschuldig kan worden weggewuifd, maar het effect heeft dat iemand negatief wordt weggezet. Dit functioneert als een status reminder.

i. Werk aan toegankelijk en respectvol taal- en beeldgebruik

Zorg voor toegankelijke en inclusieve communicatie op niveau B1 en A2, die ook positieve beelden van Zwarte, Joodse en Islamitische mensen deelt en het gebruik van stigmatiserende woorden en beelden vermijdt. Bijvoorbeeld: laat niet enkel vrouwen met een hoofddoek zien als er wordt gezocht op ‘moslima’ in een beeldbank.⁴ De ambassadeurs willen daarbij helpen. Een project met *deep reading*, waarin zij een periode berichtgeving van media beoordelen en bespreken met de redactie, zou kunnen helpen om sensitiever daarvoor te worden.

ii. Doorbreek de redactie-bubbel

De redacties moeten uit hun ‘bubbel’ breken, diverser worden wat betreft samenstelling en beter aansluiten bij de belevingswereld van hun lezers, in het bijzonder bij jonge Rotterdammers. Breng de thema’s die hen interesseren zoals discriminatie en antikolonialisme vaker en beter voor het voetlicht.

iii. Maak ruimte voor diversiteit en jonge makers

De ambassadeurs willen dat jonge makers een stevig platform krijgen en worden opgeleid in mediagebruik: biedt jonge makers zonder diploma leerplekken waarin zij kunnen laten zien wat zij waard zijn en zich kunnen ontwikkelen. Ze zouden een Rotterdams *48 hour film project* en *Filmapalooza*⁵ willen, waarin zij hún beeld van de stad laten zien.

3. Discriminatie en uitsluiting tegengaan door onderwijsvernieuwing

In Rotterdam wordt diversiteit onvoldoende gezien als waarde en deel van het sociaal kapitaal van de stad. Onderwijs versterkt ongelijkwaardigheid, terwijl het zou moeten werken aan gelijke kansen en een gelijkwaardig burgerschap voor iedereen. Dat is nu niet het geval. De ambassadeurs zien wel veel goede initiatieven, maar constateren dat het beleid stroperig is en niet steunend. Zij zien dat vernieuwing bottom-up tot stand komt en willen dat dit van bovenaf gestimuleerd en geborgd wordt. De lokale overheid moet kennisdeling en samenwerking van klassen en scholen actiever stimuleren.

⁴ Onderzoek bevestigt dat de foto's in de beeldbank van het ANP eenzijdig en stereotyperend zijn en het cliché-beeld van de moslima bevestigen: Yüksel, C., & Butter, E. (2020). 'Moslima' Een onderzoek naar de representatie van moslima's in de beeldbank van het ANP. Amsterdam: Democracy and Media Foundation / S.P.E.A.K.

⁵ Filmapalooza is een internationaal filmfestival dat als finale dient voor het 48 Hour Film Project, waarbij filmmakers worden uitgedaagd om een film binnen 48 uur te maken.

Ambassadeurs en professionals willen hun gesprek voortzetten. Zij willen ervaringen verder inventariseren en vernieuwing stimuleren. De ambassadeurs doen vier voorstellen om dit aan te pakken:

i. Breng nieuwe kennis en vaardigheden in

Zorg voor diversiteit binnen docententeams, gelijke kansen in sollicitatieprocedures en een inclusieve organisatiecultuur. Daarbinnen zijn onderwijsprofessionals nodig met nieuwe competenties die rolmodel zijn, lef hebben om zich kwetsbaar op te stellen en als tutor de leerling of student bij kunnen staan. Docenten moeten basiskennis hebben over de problemen en uitdagingen van de grootstedelijke samenleving. Betrek studenten en hun ouders daar actief bij.

ii. Ontwikkel een representatief curriculum

Zorg voor onderwijs dat ruimte maakt voor verschillende perspectieven, oog heeft voor de actualiteit, en de geschiedenis niet gevangenhoudt in een eurocentrisch narratief. Zorg ervoor dat mensen elkaars (persoonlijke) geschiedenis leren kennen, voer het vak wereldburgerschap in en een Rotterdamse Wereldtag binnen het hele Rotterdamse onderwijs. Daarnaast is het nodig om te werken aan gelijke toegankelijkheid van kunst- en cultuureducatie voor alle leerlingen (niet alleen de witte) en is het nodig te werken aan de ontwikkeling van sociaal en cultureel kapitaal van de studenten. Leerlingen moeten leren op tijd aan de bel te trekken als zij worden uitgesloten en leren om zich te gedragen als kritisch consument van (sociale) media.

iii. Toegankelijke stages en arbeidsmarkt

Iedereen heeft recht op een passende stageplaats en goede voorbereiding op de arbeidsmarkt. Zorg ervoor dat bedrijven die discrimineren op een zwarte lijst komen en dat goede voorbeelden een keurmerk krijgen, als ‘Partner van de stad Rotterdam’. Investeer in stagemakelaars en vertrouwenspersonen en in betrokkenheid van ouders, ook voor oudere studenten.

iv. Voorkom uitval

Ondersteun initiatieven in de stad die uitval van leerlingen voorkomen of een passende instroom bevorderen. Twee daarvan springen eruit:

- *Verlengde selectieprocedure voor het voortgezet onderwijs*: Ongelijke behandeling begint in het primair onderwijs. Stimuleer een pilot voor een verlengde selectieprocedure, zodat kinderen met een migratie-achtergrond eerlijker beoordeeld kunnen worden en beter kunnen kiezen.

- *School is relevant voor de leer- en leefomgeving:* Problemen die studenten en leerlingen ervaren ontstaan in een context van moeilijkheden op meerdere levensterreinen. Laat school als netwerkorganisatie met een integrale aanpak niet alleen in de leer-, maar ook in de leefomgeving van de studenten een rol spelen om negatieve invloeden te keren.

4. Identiteit als onderscheidende en bindende kracht

De eigen gemeenschap, de ervaring die men deelt met de mensen die vertrouwd zijn en de herinnering aan waar men vandaan komt, bieden houvast voor het leven in een hyperdiverse stad. Veel buurthuizen, wijkcentra en zelforganisaties in Rotterdam waar men verbinding kon vinden, zijn de afgelopen jaren wegbezuid. De ambassadeurs willen die *safe spaces* herstellen en ruimte maken om de mooie kanten van de eigen cultuur te laten zien. Door die te vieren met anderen ontstaat er meer begrip en herkenning. Dit versterkt de bindkracht van de samenleving en de rol van de stad als gedeelde ontmoetingsruimte. Er zijn twee actiepunten:

i. Herstel van safe spaces

Herstel de *safe spaces* waarin mensen elkaar kunnen ontmoeten, ervaringen kunnen delen en zichzelf kunnen zijn, op grond van een gedeelde identiteit. Een safe space biedt ruimte die niet gewelddadig is (niet racistisch, niet antisemitisch of islamofob) en men draagt er zorg voor de ander. De 48 Rotterdamse 'huizen van de wijk', of gebedshuizen zouden die functie kunnen krijgen.

ii. Vergroot ruimte voor vieren van identiteit

Creëer meer ruimte om eigen feesten te vieren (bijvoorbeeld door ruilen van vrije dagen) maak een informatieve en inclusieve feestdagenkalender, en maak ruimte voor kleine feesten en rituelen, zoals bijvoorbeeld het vieren van de Yorda-nacht door Rotterdammers van Iraanse komaf of het vieren van Chanoe-ka met de Joodse gemeenschap. Door dat te doen in de directe woonomgeving of wijk komen mensen uit hun bubbel. Gezamenlijk dit beleven of dóen (sport, kunst en cultuur, samen eten) helpt daarbij.

Rotterdam, april 2023

In het kort

1. Zorg voor een herkenbare en aanspreekbare overheid

De overheid (gemeente en politie) heeft een taak als beschermer van gelijkwaardigheid. Om dat goed te kunnen doen moet die overheid zelf meer divers worden en beter aanspreekbaar, en voortdurend in gesprek blijven met burgers die last hebben van discriminatie en racisme.

2. Geen vooroordelen in de media

Redacties van kranten, televisie, radio en socialemediakanalen in Rotterdam zijn zich er onvoldoende bewust van dat zij negatieve beelden over de Zwarte, de Joodse en de Islamitische gemeenschap¹ versterken. Zij moeten leren om zich respectvol, begrijpelijk en herkenbaar te uiten, en zich meer bewust worden van hun eigen vooroordelen. Daarvoor is het nodig dat redacties uit hun witte bubbel breken en toegankelijker worden voor jonge makers.

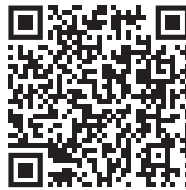
3. Gelijkwaardigheid in het onderwijs

Het onderwijs is belangrijk voor de samenhang van Rotterdam met al zijn verschillende inwoners. Kinderen moeten op school leren over onderwerpen die ook vanuit hun gezichtspunt belangrijk zijn. Leraren moeten de moeilijkheden van de grote stad, waar leerlingen en ouders iedere dag mee te maken hebben, beter leren kennen. Zij moeten zelf een voorbeeld kunnen zijn voor hun leerlingen, zorgen dat die stage kunnen lopen zonder discriminatie te ervaren en er samen met de leerlingen en hun ouders voor zorgen dat er minder schooluitval is.

4. Iedere identiteit mag er zijn

De ervaring die mensen delen met hun gemeenschap en de herinnering aan waar ze vandaan komen, is voor iedereen in Rotterdam van belang. Om dat te kunnen voelen en vieren is het nodig om een veilige plek te hebben waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en zichzelf kunnen zijn. Het kan ook de plek zijn om feesten en andere belangrijke gebeurtenissen van grote en kleine gemeenschappen te vieren en anderen daarmee kennis te laten maken.

Meer weten?
Lees alles over
de methodiek
van dit project!

Rotterdam voorbij discriminatie

Dit project wordt financieel mede mogelijk gemaakt door het Programma Rechten, gelijkheid en burgerschap (2014-2020) van de Europese Unie door grant agreement 963797.